

Terugblik op taalregte in 2004

Lubbe, Johan, Truter, Elbie & Du Plessis, Theo, eds. 2011. South African Language Rights Monitor 2004. Bloemfontein: Sun Media. 52 p. Price: R175,00. ISBN: 978-1-920383-31-2.

Resensent: H.J. Brits
Taaldirekoraat
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

PanSAT (Pan-Suid-Afrikaanse Taalraad) het die Suid-Afrikaanse Taalregtemonitor-projek (SALRM) in 2002 by die Universiteit van die Vrystaat van stapel gestuur om (hoofsaaklik) op grond van berigging in die gedrukte media terugvoer te gee oor taalregte in Suid-Afrika. Op die webwerf (<http://humanities.ufs.ac.za/content.aspx?id=479>) van die Universiteit van die Vrystaat se Departement Taalbestuur en Taalpraktyk binne die Fakulteit Geesteswetenskappe (die tuiste van SALRM), staan dat PanSAT hulle kontrak in 2009 “[w]eens gebrek aan fondse [ge]termineer” het, maar dat hulle nog sal voortgaan wat die werk vir die Monitor en bulletins betref (UV, 2012). Ongelukkig is die jongste SALRM-verslag wat op die webwerf

beskikbaar is dié van 2007. Die boek wat hier te sprake is, is egter maar die derde verslag van hierdie SALRM-projek vir die tydperk 1 Januarie 2004 tot 31 Desember 2004. Die verslag is wel eers in 2011 in hierdie formaat uitgegee, daar word ongelukkig nie in 'n voorwoord meer inligting oor die publikasiedatum gegee nie.

Die vraag is waarom hierdie verslag in boekformaat uitgegee word. Daar is ongelukkig nie enige agtergrondinligting in die boek self nie, slegs erkennings vóórin wat op die oorspronklike 2004-verslag betrekking het wat blykbaar eers in 2006 uitgegee is (daar is ook 'n verwysing na 'n 2006-bron op p. 31). In die inleiding (p. 1) word wel melding gemaak van 'n nuwe formaat van verslaggewing wat hope-lik meer taalgroepe bewus sal maak van hulle taalregte, maar hierdie formaat het net betrekking op die inhoud van die verslag soos dit in 2006 verskyn het. Dit is jammer dat daar nie 'n bietjie meer agtergrond oor die projek en inligting oor die verslagskrywers gegee is nie, aangesien daar soveel moeite gedoen is om die verslag in 'n mooi boekformaat uit te gee.

Die bedoeling vir die uitgawe is nie werklik so belangrik nie. Dit is verblydend dat hierdie inligting wel beskikbaar gestel is. Hierdie boek is iets tasbaars in die hand van die taalliefhebber, -beplanner, -sosioloog en -aktivis. Die skrywers noem dat die doel was om die verslag vir die gemiddelde leser meer toeganklik te maak en dat die meer spesifieke inligting in vaktydskrifte beskikbaar gemaak sou kon word. Dit is beslis so dat hierdie verslag maklik lees, maar 'n mens sal nie so ver gaan om te sê dat dit heeltemal op die gemiddelde leser afgestem is nie.

In die inleiding van SALRM-2004 word die uitkomst van die bepaalde verslag uiteengesit. Agterna (in 2012) beskou, lyk hierdie uitkomst baie idealisties:

Another envisaged positive outcome of the survey is the provision of a direction indicator for the authorities, in order to forestall language tension on a timely basis, and thus contribute towards encouraging dialogue on language matters. (p. 1.)

Behalwe die redes en uitkomst van die verslag gee hulle 'n kort oorsig oor wat in die verslag hanteer word en hoe die data ingesamel is. Daar word in die inleiding ook na 'n gedetailleerde bespreking van die metodologie verwys wat in *Language Rights Monitor 2005* gehanteer word (daar is ongelukkig nie 'n verdere bronverwysing nie en dit is vreemd dat daar in 'n 2004-verslag na 'n 2005-bron verwys word).

Ná die inleiding volg 'n algemene oorsig oor die bevindings, die mediadekking van taalaangeleenthede asook taalregteklagtes wat by PanSAT gelê is. Daarna word die instrumente van taalregte-aktiwisme bespreek (wat by die uitkomst in die inleiding aansluit), gevolg deur 'n kort hoofstuk oor regsdinge. Die verslag word deur die gebruikelike samevatting en aanbevelings afgesluit.

Hierdie verslag is inhoudsgewys en in die boekformaat (kompak) toeganklik gemaak, maar daar is tog 'n paar sake ten opsigte van die uitleg wat krap. In een reël (p. 6) is daar nie spasies tussen die woorde nie en die blokke van die grafieke (p. 10, 15, 21, 23) is almal dieselfde skakering (swart), wat dit moeilik leesbaar maak. Dit sou ook beter wees indien die hoofstukke telkens op 'n nuwe bladsy kon begin.

Die verslag moet die stand van taalregte, soos dit in die media uitgebeeld is, weergee, maar gaan tog ook krities met die data om. Daar is deurgaans sinvolle gevolgtrekkings en aanbevelings wat steeds van toepassing is op die taalsituasie van vandag. Die skrywers wys byvoorbeeld daarop (p. 26) dat die positiewe waarde van meertaligheid en moedertaal deur sprekers van Afrikatale onderskat word en dat die kampvegters vir Afrikatale meestal nie-moedertaal-sprekers is. Hulle wys ook op verskeie plekke die blatante vertrap-ping van taalregte deur staatsinstansies uit.

Dit is jammer dat daar nie verslae ná 2007 beskikbaar is nie. Dit is vanjaar tien jaar nadat die projek begin is en 'n verslag wat die tien jaar dek, sou interessante insigte kon bring. Intussen is dit goed dat die verslag van 2004 (miskien 'n raps te duur) op hierdie manier beskikbaar gestel word.